Бокс, в якому мешкала Кьоко зі своєю маленькою донькою, нагадував цвинтарну урну, покладену набік. Маленький коридорчик з умивальником, далі вузький прохід до покою, де ледве вмістилося ліжко, столик та двоє сидінь біля нього. Освітлення Кьоко вимикала лише тоді, коли вмощувалася з донькою спати. У вільний від роботи час вона, лежачи в постелі, дивилася на стіни і мріяла, що добре було б навчитися малювати — тоді вона прикрасила б цю сіру штукатурку деревами, квітами, пташками... А на стелі, там у кутку, намалювала б сонце. Може, тоді розступилися б стіни, піднялася угору стеля, і вона забула б, що приречена все своє життя відбути глибоко під землею.

Саме відбути, бо Кьоко здавалося, що вона по живо, а відбуває якесь покарання.

— Ти навчишся малювати, Міка-тян?

Донька повертає до неї своє не по-дитячому серйозне обличчя і мовчки киває головою.

— Тоді намалюєш на стіні сакуру...

— А що це таке?

— Це дуже гарне дерево,— мрійливо говорить Кьоко.— Весною воно цвіте біло-біло, з легеньким рожевим відтінком...

— А мама бачила?

— Так. Я бачила сакуру, коли була така, як ти, маленька.

Кьоко починає згадувати, наче пливе човном у якусь маревну далеч, і чим довше вона розповідає доньці, тим більше виринає образів звідти,

з горішнього світу, втраченого токійцями. Тануть, прозорішають запони часу, вона бачить широку, всипану гравієм дорогу в парку Мейді, арку з товстелезних стовбурів, з яких знято кору, густолисті крони дерев, у яких пурхають птахи... Полискує вода в озері... Ситі золотисті риби...

— Коло того озера є лужок, а посеред нього росте сакура.— Кьоко натиснула кнопку, і на стіні засвітився циферблат — години, хвилини, день, місяць і рік.— Ну от зараз вона, певне, починає цвісти...

Міка підсувається до мами ближче, слухає, не зводячи з неї чорних лискучих очей. Маленьке тільце її аж здригається від захвату, здається, вона зовсім і не дише, щоб не пропустити жодного маминого слова.

— Пригадую, з храму Мейді тато водив мене до озера — там можна було перепочити на лавочці, помилуватися рибою, яка підпливала до самісінького берега. Батько запалював сигаретку, а я бігла до сакури. Я її дуже любила... Такий ніжний, ніжний цвіт... Що з тобою, Міка-тян?

Дівчинка плакала, витираючи кулачком очі. Кьоко пригорнула її, легенько погладила чорний шовк волосся.

— Заспокойся... Ну, що тобі?

Міка схлипувала:

— Я х-хочу до сак-кури и...

— Не можна, дитинко, ще не можна. Унікум забороняє виходити на поверхню. Повітря там отруєне, розумієш? Дихнеш — і захворієш.

— А хто такий цей... Унікум-сан?

— Унікум? Це такий електронний мозок. Він дуже суворий, розумієш, в нього нічого людяного нема. Та ось прийде до нас Окуно сан — розпитаєш.

— Він з ним знайомий?

— Так, добре знайомий. Окуно-сан працював з Унікумом. А коли з'явився наказ переселитися у підземелля, Унікум і його прогнав, бо навчився обходитись зовсім без людей.

Міка-тян стихає, потім шепоче:

— А сакура — жива чи картинка?

— Жива. Купається в сонці, а як зацвіте — аж сміється!

— Я хочу побачити її...

— Ну от яка ти, доню... Треба почекати...

Зазвучала тиха музика виклику. Кьоко підвелася, звичним жестом торкнулася волосся, поправила на грудях халата і ввімкнула апарат. Як і передчувала, з овального екранчика на неї глянуло обличчя Окуно Тадасі. Звичайне обличчя вже немолодого чоловіка; але чимось воно подобається Кьоко — може, замисленим поглядом збільшених окулярами очей? Десь у тайниках душі молода жінка відчуває, що візити Окуно Тадасі пояснюються не лише близьким сусідством і самотністю інженера. Та, зрештою, вияв симпатії в цьому жорстоко регламентованому світі — хіба це не дарунок неба? І вона відповідає сусідові стриманою взаємністю.

— Драстуйте, Кьоко сан,— рівним голосом говорить Окуно Тадасі з екранчика.

— Драстуйте, Окуно-сан,— усміхається Кьоко.

— У вас все гаразд? Міка-тян здорова?

— Трохи вередує, щось на неї находить.

— О, це погано, зараз я зайду, ми з нею поговоримо. Дозволите, Кьоко сан?

— Прошу, заходьте.

Окуно Тадасі і Міка — друзі. Він завжди бере її на руки, розповідає всякі цікаві історії. От тільки ніколи не сміється. Наче знає щось таке потаємне, таке складне, чого інші люди не в силі осягнути, а він носить те в собі і не може ні з ким поділитися, і йому, мабуть, не легко. Одного разу Кьоко співчутливо заговорила про це. Окуно-сан зітхнув, похитав головою: "Навпаки, якраз навпаки. Мене гнітить незнання. Мусив би знати, чому так сталося, а от не знаю..."

Сьогодні маленька Міка не просила розповісти казку, її цікавив "Унікум-сан". Чому він такий злий, що примушує людей жити під землею?

Окуно посадовив малу на коліна і, поглядаючи на Кьоко, почав розповідати.

Давно колись у Токіо збудували електронно-обчислювальну машину для керівництва залізницями. А згодом і всім транспортом; з часом ту машину все вдосконалювали, підключали до неї одну за одною інші галузі промисловості та народного господарства. Спорудили для цього електронного центру велетенську, діаметром у тисячу метрів, кулю, яка наполовину сидить у землі. До цієї кулі звідусюди тягнуться кабелі-нерви, вона керує всім виробництвом, провадить наукові дослідження,—

хіба це не мозок? А через те, що такої системи немає піде, окрім Токіо, що вона унікальна, її назвали Унікумом.

Хоча Міка майже нічого не розуміла з того, про що розповідав Окуно-сан, але сиділа тихо, слухала уважно. Розповідь, мабуть, більше була адресована її мамі, а може, інженер просто міркував уголос, щоб і самому розібратися в ситуації.

— Це щастя, що Унікум вчасно помітив загрозу нашому існуванню і поселив нас у надрах землі, дав нам надійний захисток.

— Окуно-сан вдоволений цим захистком? — прохопилась Кьоко, пильно поглянувши йому у вічі.

Тадасі розгубився і в першу мить не знав, що сказати. Невже й вона з тих, що вимагають "Неба і Сонця"? Чи, може... провокація? Адже за такі думки... Цікаво, чи тут не ввімкнуто підслухувача?.. Хоча, власне, з цього запитання ще нічого не випливає...

Кинув погляд на її бліде обличчя — красуня! — і острах та побоювання одразу зникли. Зітхнув і розважливо сказав:

— Ну, знаєте, Кьоко-сан, як на це подивитися... Рівень жорсткої радіації в атмосфері — смертельний для людей...

— Але ж можна було пошукати іншого виходу! — Кьоко підвелася, випросталась.

"Це н а н е ї щось найшло,— подумав Окуно Тадасі.— А казала про малу..."

— Якого виходу? — спитав.

— Ну, хоча б... Якщо це такий унікальний розум, то чому він не знайшов способу нейтралізувати радіацію? Загнати людей під землю — для цього не потрібно було напружувати свої електронні синапси! — В її голосі чулося не тільки роздратування, а й іронія, насмішка.

— Унікум досліджує, аналізує, шукає. Це не така проста проблема, як вам здається. А переселення — тимчасове, щоб запобігти загибелі.

— Друге покоління живе під землею! — Кьоко розпалилася, на блідих щоках її з'явились рум'янці, очі заблищали. Трохи помовчала, оглядаючи його знічену постать, а тоді випалила: — Ми хочемо Неба і Сонця!

Неначе гримнув електричний розряд: ось воно те, про що здогадувався і чого побоювався Окуно Тадасі! Кьоко належить до підпільного руху... Яка наївність — протестувати проти Електронного Мозку! Ніби ця науково-технічна байдужа система стала якимось узурпатором...

Окуно Тадасі поставив дівчинку на підлогу, мовчки встав і, згорбившись, рушив до дверей.

Дитина кинулась до нього, вхопилась за поли піджака і, задравши голівку, спитала:

— Окуно-сан, а чому Унікум такий нехороший?

Окуно вийняв з кишені кілька цукерок.

— Ось тобі від дідуся Унікума. Він хороший, добрий, він піклується про дітей...

Виходячи, кивнув на прощання. Господиня теж мовчки уклонилася, кинувши на нього зухвало-відчайдушний погляд.

Окуно Тадасі зрозумів, що ця жінка вже но боїться нічого.

Минуло кілька днів (дні і ночі в підземеллях розрізняли за інтенсивністю освітлення тунелів, по сигналах про закінчення роботи тощо), і Окуно Тадасі відчув, що йому бракує товариства Кьоко. Повертаючись зі служби, він нудився, безцільно тупцював у своєму боксі, навіть екранів не вмикав. Кьоко турбувала його уяву, притягувала думки. Вчувався її грудний голос: "Ми хочемо Неба і Сонця!" Кьоко-сан... Може, вона думає, що він сповістить про неї в КС[1]? Ех, не знає вона його...

Окуно Тадасі сам собі не наважувався признатись, що пристрасно бажає, аби Кьоко полюбила його. Старий парубок, він не зазнав справжнього почуття, але здогадувався, що воно можливе, що навіть в їхню жорстоку епоху воло не зникло. Здогадувався і... чекав. Він не наважувався сказати Кьоко про свої почуття чи хоча б натякнути їй. А тепер, після такої небезпечної розмови... тунель, що з'єднував їхні житла, завалено страхом і підозріливістю. В тісних підземеллях люди ще дужче роз'єдналися, віддалилися, кожен лишився наодинці з собою...

Заклавши руки за спину, Окуно кружляв по м'якому синтетичному килиму. Навіть коли зазвучала музика виклику,— продовжував машинально ходити від столика до дверей ванної кімнати. Потім знехотя торкнувся кнопки апарата. Та як тільки поглянув на екран — одразу стрепенувся. Кьоко! На нього дивилася Кьоко! Навіть не зауважив, що сусідка дуже стривожена, що її обличчя аж потемніло.

— Чи не міг би Окуно-сан завітати на хвилинку? — звернулась до нього Кьоко.— Якщо, звичайно, вільний від занять.

— Вільний, вільний,— закивав головою інженер.— Зараз прийду.

Коли Окуно зайшов до Кьоко, вона плакала. Витирала хусточкою очі, та сльози не переставали бігти.

— Що трапилось, Кьоко-сап?

— Міка-тян... Міка-тян зникла...

— Міка-тян?

Тільки тепер він помітив, що малої нема в боксі.

— Я повернулася з роботи — її нема. Подумала, може, у вас... Ви пробачте, Окуно-сан, що потурбувала...

— Ні, до мене вона не заглядала. Де ж вона може бути? Та ви заспокойтесь, Кьоко-сан, ніде вона не дінеться. Може, в котрої з подруг?

— Я зв'язувалась — її ніде нема.

— Ну, як це — "ніде"?

Окуно підійшов до Кьоко впритул і поклав руку їй на плече, бажаюча заспокоїти. Але жінка раптом припала до нього, і плечі її почали здригатися ще дужче.

— Ну, не треба так... Заспокойтеся, Кьоко-сан... — Він погладив її по голові, як дитину.— Знайдемо, зараз ми її знайдемо... А може, н сама ось прийде... — Обоє поглянули па двері, ніби саме цієї миті Міка могла їх прохилити. Кьоко схлипнула і замовкла. Сіла просто па постіль, випроставши ноги.

— Останніми днями вона була якась не така, як завжди,— задумлива, мовчазна. Часто блукала по тунелях... Я передчувала; щось станеться, от і сталось...

Загадала мала загадку! Окуно міркував уголос, аналізував різні варіанти. Кьоко не полишала думка про нещасний випадок, і вона знову почала плакати. Окуно Тадасі заспокоїв її як міг, а потім запропонував піти на пошуки.

Незважаючи па те, що була вже пізня година, головний тунель повнився шумом і гамором. Рухові доріжки несли кудись тисячі людей, лунала музика транзисторів, фільмових реклам, і все це через кожну хвилину покривав гуркіт електропоїзда, що пролітав за невисокою легкою загорожею. Хіба в цьому тлумі знайдеш дитину? Кьоко прихилялася до Окуно Тадасі, наче й сама боялася загубитися в безкінечному людському потоці.

— Маленька моя вишенька... — шепотіла Кьоко,— Ой, горе...

— А де вона останнім часом блукала? — спитав Окуно.

— Побіля станції Мейді.

Подалися туди. Зійшли зі стрічки тротуару на бетонований перон. Станція нічим особливим не примітна. Сірі стіни з рекламними плакатами і схемами ліній метро. Перехід на другий бік попід колією.

— І часто вона сюди приходила? — озирнувся навколо Окуно.

— Частенько.

— Що її тут приваблювало — не казала?

Кьоко зупинилась, приклала пальці до губів.

— Заждіть, Окуно-сан... Я їй часто розповідала про сакуру... Міка все допитувалась... З цієї станції колись був вихід до саду Мейді. А там — сакура...

— І ви допускаєте, що Міка-тян могла...

— А що? — Страшна догадка зблиснула в очах Кьоко.— Це ж дитина!

Окуно Тадасі довго стояв мовчки. Якщо мала якимось чудом вибралася на поверхню... то яке ж чудо зможе її врятувати? Вона вже одержала безліч рентгенів... Але де вона знайшла вихід?

Пішли до сходів, якими токійці колись заходили до станції. Тепер вихід перекрито пластиковим щитом — Окуно добре це знає. Шкода, що тут темно — певне, можна було б помітити сліди в поросі...

— Окуно-сан! — скрикнула Кьоко, стиснувши йому лікоть.— Он, погляньте...

Тадасі підвів голову і побачив щілину! Вузенька тьмава вертикаль відділяла щит від чотиригранної колони. Відсунуто!

Зійшли на кілька сходинок і виразно відчули потік повітря. Окуно кинувся вгору, натиснув на щит і легко присунув його до колони— перепинив потік отруєного радіацією повітря. Обіперся спиною об щит, чомусь провів долонею по обличчю. Кьоко підійшла до нього впритул, він аж відчув її гаряче дихання.

— Пустіть, Окуно-сан, я піду за нею...

Він розкинув руки, заступаючи їй дорогу:

— Божевільна! Загинеш!

— Ну й що? — спокійно обізвалась Кьоко.— Разом з нею... моєю вишенькою... А нащо мені це довічне ув'язнення? Пустіть...

— Не пущу. Треба взяти респіратори... Кьоко-сан, респіратори!

Вона стиснула йому плечі, намагаючись відштовхнути вбік:

— Я бігом! Ухоплю її на руки... Тадасі-сан, кожна мить дорога!

— Ну, тоді лишайся тут, я сам...

Окуно відсунув щита і кинувся в прохід — угору, на поверхню землі. Його обдало теплим, вологим повітрям, серце одчайдушно билося, і він подумав: "Невже це я? Безглуздя".

Кьоко бігла слідом за ним.

Сріблясta ніч сповивала безлюдне місто: певне, десь там, за темною стіною парку, зійшов місяць. Була німа, непорушна тиша.

Кьоко наздогнала Окуно, простягла йому руку, і він з готовністю взяв її, ніби чекав цього жесту. Ішли мовчки, притулившись одне до одного. І ця алея, і темпі хащі обабіч, і високе склепіння гілок угорі,— усе було, як вві сні. Кьоко здавалося, що вона вже переживала це саме, що це діється з нею повторно, і може, все це не справжнє, а тільки сниться...

— Окуно-сан...

Він повертає голову і мовчки дивиться на її витончений профіль. Якесь невиразне, але до щему хвилююче почуття охоплює його.

— Окуно-сан...

Він обережно стискує її ніжну долоню, шепоче:

— Тихо, тихо, Кьоко-сап...

Шепоче і думає: яким числовим кодом і хто зміг би передати оцей, саме оцей стан душі?

Попереду забовваніли розмиті сутінками контури легких храмових будівель. Окуно Тадасі вийняв блокнота, написав кілька ієрогліфів. Одірвавши аркушик, підійшов до найближчого куща і примостив його між гілками. Кьоко все це спостерігала мовчки, а коли папірець забілів на темному тлі дерев, спитала:

— Нащо це ви, Окуно-сан?

— То молитва.

Нешерока доріжка повела їх у гущавину, вони йшли, знову взявшись за руки, дослухаючись нічних шерехів.

Якось несподівано дерева розступилися, і перед Кьоко та Окуно сяйнула галявина, залита місячним світлом. Білим видивом посеред неї стояла розквітла сакура. Яка ж вона казково гарна!.. І біля неї — маленька постать Міки. Простягла рученята — наче вимолює щось — і ходить навколо вишні.

На якусь хвилину Кьоко й Окуно ніби заклякли — так вразила їх ця картина. Дитя підземелля на лоні природи! Під сакурою... Хто його навчив ловити в жменьки опадаючий цвіт? Та вона ще й пісеньку співає!

Сакура, сакура,

Мила, люба сакура...

Кьоко прожогом кинулась до неї, вхопила на руки, шепотіла, пригортаючи до грудей:

— Я так турбувалася — де це моя Мікатян? Де моя вишенька? І Окуно-сан...

Кьоко й Окуно забули про все на світі: і про радіацію, і про Унікума, і навіть про бездушну установу Контроль і Санкції.

— Мама правду казала,— обізвалась Міна.— Тут дуже гарно! Еге ж, Тадасі-сан?

— Еге ж, еге ж,— хитнув головою Окуно.— Але нам треба хутко додому.

— Так, доню, нам треба поспішати.

— А ми будемо сюди приходити?

— Будемо,— пообіцяла мама. Окуно Тадасі промовчав.

Міка зісковзнула па землю, взяла його за два пальці:

— Я вас, Окуно-сан, а ви маму візьміть за руку, обійдемо навколо сакури!

Міка тупала попереду, вони йшли за нею вервечкою.

Окуно виламав гілочку з квітами і дав дитині. Коли рушили додому, мала помахала вишні рученям. Тепер вони кралися, наче злочинці. Тільки в тунелі, засунувши за собою щита, Окуно відітхнув.

— Ми всі мусимо негайно пройти дезактивацію,— сказав він Кьоко.— Я зараз настрою дозиметра і покличу вас. Переодягатися не треба. Міка-тян, дай мені цю гілочку, прийдеш із мамою — забереш, вона твоя, я тільки перевірю...

Кьоко була стомлена і... байдужа до радіації. Донька знайшлася, донька біля неї — ось головне. Пригорнула її до себе та так і стояла. А коли Окуно її покликав, Кьоко з першого ж погляду помітила, що він дуже розгублений. Він то клав гілочку сакури в дозиметр, то виймав її звідти, крутив тумблери то в один бік, то в другий.

— Розумієте, Кьоко-сан... Рівень радіації в межах норми...

— Так це ж добре, Окуно-сан!

Він поглянув на неї по-дитячому безпорадно:

— Може, моя апаратура...

До пізньої ночі Окуно вимірював ступінь зараженості одягу, вишневої гілочки, але радіоактивні характеристики вперто приховували відхилення від норми. Прилади наче затялися, і збентежений Окуно Тадасі змушений був відступитися. Знизав плечима:

— Завтра заміню апаратуру.

Міка заснула в кріселці, і Окуно, обережно взявши дитину на руки, відніс її до боксу Кьоко. Поклали малу в постіль і ще довго розмовляли, обмірковуючи те, що сталося. Кьоко часто позирала на розпашіле доньчине обличчя і байдужим тоном намагалась приховати тривогу:

— А... хіба це життя? Наче якісь кроти... Як отак жити...

— Ні, Кьоко-сан,— заспокоював Окуно.— Не треба так казати...

Він добре бачив її сум'яття і щиро хотів заспокоїти, хоч сам був схвильований до краю. Така піч! Парк, розквітла сакура... Вільна атмосфера — хоч і радіоактивна, але вільна, вільна... Окуно Тадасі відчув: він освідчиться зараз або ніколи. Одне рішуче зусилля, і психологічний бар'єр буде подолано!

— Кьоко-сан! — голос його зазвучав неприродно урочисто, і, може, тому він ще раз повторив: — Кьоко-сан! Я давно вже хотів сказати...

Вона повернула до нього красиво окреслену голову, очі сяйнули:

— Я здогадуюсь, Окуно-сап... Але ж нас розділяє... Тепер я можу не таїтись: нас розділяє гасло "Неба і Сонця!"

Зараз, почувши девіз підпільників, Окуно Тадасі не здригнувся, поглянув на молоду жінку з ніжністю, теплотою і довірою.

— Я багато думав про це,—сказав неквапно,— особливо після тієї розмови... Я шукаю стежки до вас. Неба і Сонця!

Кьоко тихо промовила:

— Кожен із нас має право прилучати інших. А в боротьбі з Унікумом такий інженер, як ви, Окуно-сан...

— Що потрібно, щоб стати до ваших лав?

— Насамперед чесність і відданість.

— Кьоко-сан, адже ми...

— Так, я вірю. Зараз, Окуно-сан, ви мусите вклонитися чотирьом сторонам світу, вимовляючи наш девіз: "Неба і Сонця!"

Схиляючись у поклоні, Окуно Тадасі притуляв долоні рук до колін і при тому казав:

— Неба і Сонця! Неба і Сонця! Неба і Сонця! Неба і Сонця!

Подивилися одне одному в очі, і це вже були погляди спільників, товаришів по боротьбі.

— Тепер ви наш, Окуно-сан,— промовила Кьоко.— Вітаю вас. Незабаром одержите завдання.

— Ви ще побачите, переконаєтесь... — пересохлими губами шепотів Окуно, опускаючись на циновку біля її ніг. Якесь нове, досі не знане почуття самопожертви, самозречення охопило його єство. Раніше він жив тільки для себе, тепер житиме для Кьоко, Міки, для всіх!

— Хочеш — покажу тобі Токіо? Адже ти його не знаєш, Кьоко-сан. Ти була дитиною, коли... цей злощасний Унікум...

— Так, місто мені наче снилось,— Кьоко поклала долоню йому на голову.— Ми підемо. Але не зараз...

— Завтра?

— Гаразд, підемо завтра. А тепер — до побачення...

Окуно виходив і дивувався сам собі: і саке не пив, а наче п'яний.

Вони оглядали місто з височенної ажурної вежі, такої височенної, що в Кьоко аж голова паморочилась. Піднялися ліфтом, вийшли на засклену

оглядову веранду, і перед їхніми здивованими очима постала безмежна панорама Токіо, химерно помережана гірляндами електричних вогнів. Багатобарвні реклами, наче зоряні скупчення, миготіли, мінилися, і то згасали, то спалахували з новою силою. Мчали електропоїзди, автостради були запруджені автобусами, легковими автомашинами. Транспортні потоки слухняно зупинялися перед червоними кружалами світлофорів і енергійно рушали, коли з'являлись зелені.

Окуно дав Кьоко бінокля.

— Подивись.

Кьоко довго приглядалася, потім опустила бінокля і зітхнула:

— І в поїздах нікого нема... І в автобусах... Анікогісінько, жодної живої душі!

— Так, місто зовсім безлюдне.

— То навіщо ж вія підтримує весь оцей рух? Який в цьому сенс?

— Не знаю, Кьоко-сан.

— Якась безглузда гра, маскарад. Мертве місто... Я більше не можу, Окуно-сан...

Вулицею мчали автомашини, та Окуло і Кьоко вирішили і назад добиратись пішки. Ішли мовчазні, пригнічені, наче з похорону. Вулиці повнилися шумом шин, вуркотанням моторів, але всі ці звуки тільки посилювали враження мертвої тиші, що налягла на велетенське місто. Безлюддя — ось що гнітило!

Біля Отані-готелю Кьоко зупинилася. Велична споруда була вщерть залита яскравим світлом. Просторий хол, засланий величезним червоним килимом, дихав пусткою. Кьоко чомусь закортіло походити по цьому килиму, відчути його м'якість.

Прозорі двері самі розсунулися перед ними. Та як тільки Кьоко й Окуно зайшли всередину, їх зненацька оглушив голос динаміка:

— Хто посмів ігнорувати заборону? Покажіть картки!

Скрипучий нелюдський голос наче вразив їх шротом.

— Тікай,— шепнув Окуно,— мерщій...

Кьоко кинулась до дверей, вони пропустили, і її тінь майнула по крутому під'їзду вниз.

— Картку!

Рука Окуно Тадасі вже шарпнулася до кишені, та в останню мить він відсмикнув її. "Покарання неминуче й тяжке. А в респіраторі — хіба пізнають? Тікати, тікати!.."

Кинувся вслід за Кьоко, та прозорі двері вже були заблоковані. Ударив плечем — біль обпік його, але двері не зрушились.

— Спроба втекти обтяжує провину!

Динаміки обстрілювали його з усіх боків. А він гарячково обмацував поглядом стіни: де вимикається світло? Побіг до ліфта — тут двері послужливо відчинилися, і він мало не вскочив до кабіни. Це ж пастка, пастка! Сховався в тінь за колоною, притулився до неї спиною, завмер. Шалено калатало серце, йому не вистачало повітря. Часу мало, зовсім

мало. Кілька хвилин — і прибуде залізна команда... Роботи нещадні. Може — сходами вгору? На дах? Безвихідь, безвихідь... Фотоелемент поки нічого не помічає, бо тінь. Триматися тіні... тіні...

Тільки тоді, коли почувся рев вертольота, а біля під'їзду загрюкала страхітлива танкетка, Окуло нарешті знайшов куди тікати. В сад! Адже біля цього готелю — сад і, здається, на виході до саду двері не автоматичні.

— Стій! Злочин...

Окуно вже вскочив у вузький напівтемний прохід, перебіг ще хол, менший, а ось і вихід! Штовхнув двері й опинився на площадці, всипаній гравієм.

Сад освітлений, але від кущів і дерев пролягли чорні тіні — тут можна сховатись! Злочин? Який злочин? Чому злочин? Адже якщо радіація... Йому ж самому...

Упав під кущем побіля струмка, відчув, як тіло сприймає тепло нагрітої за день землі. Трава теж була тепла, сонно плюскотів струмок. Це потроху втихомирювало серце. Окуно Тадасі стежив за гострими зблисками у холі готелю і міркував, що ж діяти далі. Двері в сад вони, безперечно, швидко знайдуть і тоді...

Нараз він згадав, що колись, ще маленьким, бачив тут металевих коней...

Підвівся і, ховаючись у тінях, подався в глиб саду. Зняв респіратора, кинув у траву.

Ось бронзовий кінь із стригунцем — підняті голови, нашорошені вуха, хвости по вітру. Тварини наче стривожені тим, що тут відбувається: з усіх боків гострі ножі синюватого світла панахають

сутінки, чути важке гупання металевих ніг. Одним ривком Окуно скочив на бронзового коня, правою рукою вхопився за гриву, ліву відставив убік,— і в такій позі закляк, наче й він вилитий з бронзи.

Роботи нишпорили по саду мовчки. Окуно бачив, як один з них нахилився і підняв з трави його респіратор. Підніс до свого об'єктива, потім поклав до бокової сумки і подався вздовж струмка. Ще два, освітлюючи кожен закуток, поволі наближалися до нього.

"Хоча б не освітили обличчя... — думав Окуно Тадасі.— Кліпну очима — пропав. Зворухнуся... Ні, ні, витримати, закам'яніти!"

Світло двох прожекторів — наче синюваті мечі. Прокляті роботи так і розмахують ними, ніби заповзялися постинати все живе.

Наближаються...

"Статуї сліпі. Заплющу..."

І цієї ж миті світлові мечі полоснули його по обличчю. Проміння було таке інтенсивне, що навіть перед заплющеними очима попливли, закрутилися оранжеві кола. Мить, друга,— і вони почали тьмяніти, розпливатися...

Відійшли? Окуно не зворухнувся, доки не почув, як віддалилось гупання важких, нелюдських кроків.

Через деякий час почулося ревище моторів. Подаленіло, приглухло.

Окуно Тадасі скочив з коня, погладив його бронзову гриву і, сторожко озираючись, подав ся із саду.

Кьоко чекала його на підземному пероні. Як тільки побачила, що він вийшов із сутінок і змішався з натовпом,— кинулась навстріч, розштовхуючи людей, простягаючи до нього руки.

— Нарешті!.. Я так тривожилась... Сакура моя спить, от я й вийшла...

Окуло провів язиком по своїх пошерхлих губах, з усмішкою спитав:

— Ти хотіла сказати — наша сакура, Кьоко-сан?

— Так, наша, Тадасі-сап... Любий мій, милий...

З вузенького коридора Окуно потрапив до просторого приміщення. Стеля по периметру пвдсввчена лампами денного світла, підлога із сірого пластика, почовгана ступнями роботів. Ні меблів, ні якихось інших речей, звичайно, нема. Порожньо і голо. Прямо перед ним у стіні чорніло два прямокутники входів.

Окуно озирнувся, прислухався.

Десь далеко-далеко щось стугоніло, зливаючись у рівномірний шумовий фон. Якщо напружити слух, то можна розрізнити окремі звуки — клацання, плюскіт, вібрацію. Все це йому знайоме відтоді, як він працював тут інженером внутрішньої служби. Тепер обов'язки по внутрішньому обслуговуванню виконують виключно роботи. Унікум випровадив зі своїх секцій усіх людей — тепер Окуно розуміє чому. Збагатившись людською наукою і навчившись самостійно розвивати знання, Електронний Мозок вирішив стати цілком незалежним, автономним. Страх? Можливо. Звичайно ж, роботи надійніші, ніж люди. Запрограмовані на швидке і бездоганне виконання наказів, позбавлені емоцій і здатності думати,— хіба вони не забезпечать технічного нагляду за численними секціями, контурами і каскадами Мозку?

Ну що ж, інженер Окуно Тадасі зараз теж стане роботом — аби дістатись до життєво важливих центрів Мозку. А тоді...

О, тоді він зуміє нейтралізувати проклятущого Унікума!

Окуно аж зажмурився, уявивши рубильники на великому мармуровому щиті в залі енергостанції. Кілька ривків — і живлючий струм перестане надходити в жадібні кабелі, трансформатори, провідники й напівпровідники Мозку, зникнуть силові поля... Електронний узурпатор одразу перетвориться на купу металу, ізоляції, пластика... Найперше треба буде вимкнути систему безпеки, а тоді...

Загупало, до приміщення почали заходити роботи. Чулося специфічне дзижчання їхніх моторів — наче сюди набилося безліч комарів. Роботів було досить-таки багато, але жодного зіткнення Окуно не помітив. Сходились, як добре вимуштрувані солдати. Вишикувались у два ряди — почався профілактичний огляд. В кожній парі роботи по черзі оглядали один одного, перевіряючи і голови (прийомо-передаточний пристрій), і ноги — несучі механізми, і руки — інструменти. Зачищали контакти, ненадійні деталі замінювали.

Покінчивши з профілактикою, роботи у позах готовності поставали навпроти своїх виходів і так заклякли. Тільки сприйнявши імпульс-наказ, кожен з них оживе і піде виконувати свої обов'язки.

На "зайвого" робота вони уваги не звернули, бо мислити не вміли, а відповідного завдання не одержали.

Пластмасова оболонка була досить важка, сковувала рухи, але з цим можна було миритися. Інженера непокоїла тільки думка, чи розшифрує він сигнали? Чи не вчинить якоїсь помилки? Котрийсь із членів підпільного комітету спитав: "А ви усвідомили, на що наважуєтесь?" О, так, тепер він усвідомив... Ах, як вчасно Кьоко ввійшла в його життя —

поки він не отупів остаточно й безповоротно, поки не втратив здатності мислити! Унікум... Зажди, ось тільки дістануся до мармурового щита...

Сигнал продерся до його свідомості потоком електромагнітних імпульсів, розібрати які годі було й думати. Окуно без вагання рушив за тими роботами, що прямували вбік енергостанції. Метрів через сто тунель поділявся надвоє, ліворуч — до Залу. О, повернули туди!.. Йому загупало в скронях, стало важко дихати. Близько-близько... Куди ж це вони — хіба не в Зал?! Ну, що ж, це, може, й краще... Інженер звернув у широкий прохід, і в очі йому сяйнула білизна мармурових стін. Щось було холодне й урочисте в цій білій кам'яній геометрії. Тихо. А чому, власне, так тихо? Де джмелине гудіння високої напруги?.. Рубильники! Де ж рубильники?!

В якомусь заціпенінні Окуно мацав очима голі стіни. Ні щита, ні рубильників ніде не було! Переробив, клятий, замурував... Бач, остерігається. А чого, власне, йому остерігатися? Ух...

Ударив кулаком по білій стіні і, навіть не відчувши болю, кинувся геть.

Шогі! Унікум вирішив провести матч у шогі[2] з новою математичною машиною "Піфагор". Фігурами у грі мусили стати сорок найкращих у Токіо гравців. Може, Унікум захворів на марнославство, а може, тільки хотів принизити людей?

Окуно вирішив скористатися з цієї нагоди. Вислухавши його план, Кьоко спочатку зраділа, а зараз, перед початком матчу, дуже хвилювалася. Металася в своєму тісному боксі туди й назад, нервово стискувала пальці і раз у раз поглядала на хронометр. Очі їй блищали, на блідих щоках проступив рум'янець.

Вхопила доньку на руки, пригортала, притискувала до грудей. Міка, обнявши її за шию, спитала:

— А коли ми підемо в сад?

— Підемо, підемо, вже не довго чекати!

Нарешті спалахнув екран, Кьоко сіла на килим, підібгавши під себе ноги. Міка вмостилася поруч і, наче відчуваючи напругу моменту, сиділа тиха, не по-дитячому зосереджена.

— Бачиш, бачиш, Міка-тян, он іде Окуносан!

До великої зали, біла підлога якої була поділена лініями, заходили "фігури", і Міка ніяк не могла впізнати Окуно. Ось пройшли "генерали з дорогоцінного каміння" — їхні п'ятикутники на головах виблискували рубінами; за ними зайняли свої місця "золоті генерали", далі "срібні генерали", потім "воїни з колісницями",— усе так, як і повинно бути у цій стародавній грі. Кожна із супротивних армій вишикувалась у три ряди, розділяло їх також три ряди білих квадратів. У кожного на голові — різнобічні п'ятикутники, гострим кутом повернуті до ворожого табору.

Кьоко не спускала очей з Окуно. Він, у формі "генерала з дорогоцінного каміння", стояв на правому кінці центрального пояса, ближче до Пульта Управління, на якому спокійно сяяли невеличкі овальні екрани осцилографів і рясніли ряди різноколірних кнопок. На екрані добре видно його обличчя — зосереджене, спокійне, якесь навіть байдуже. Кьоко дивилась на нього з любов'ю: от витримка! Адже саме йому доведеться виконати найвідповідальнішу роль у цій акції... Зараз Унікум переконається, що люди — це все-таки не роботи...

Коли всі "фігури" завмерли на своїх квадратах, зазвучав металічний голос:

— Розпочинається матч Унікум — Піфагор!..

"Розпочинається... — зловтішно подумала Кьоко.— А як він скінчиться?"

— Для мене — велика честь зіграти зі своїм творцем! — почувся тонкий голос "Піфагора".— І я виправдаю його сподівання, продемонструвавши винахідливу, бездоганно логічну гру.

— О боже, як вони розмовляють! — прошепотіла Кьоко, невідривно дивлячись на екран.— Нещасні електронні мавпи...

— А де мавпи, мамо? — торкнулася її руки Міка.

— Та он же, бачиш, під стіною одна баньката стоїть.

Нарешті гра почалася. Виконуючи команди Унікума і "Піфагора", живі фігури займали вказані квадрати, "забитих" виносили роботи,— усе йшло, як і слід йому йти. Окуно, стоячи скраю шахівниці, весь час дивився на панель Пульта Управління,— певне, вивчав, які зміни зроблено в його схемі.

Чи то так тільки здавалося Кьоко, чи й справді час минав повільно, ой як повільно! Десять, п'ятнадцять, двадцять хвилин... Коли ж вони почнуть с в о ю гру?

О, вже...

Той, що стояв поруч Окуно, вийшов зі свого квадрата і кинувся до пульта.

— Порушення! — загримів голос.

Роботи схопили людину і потягли назад. Саме цим коротким замішанням і скористався Окуно. Метнувся до Пульту і почав швидко натискувати кнопки.

— Молодці, ох, молодці! — зціпила руки Кьоко.— Оце тобі шогі, узурпатор...

— Це така гра, мамусю? — обізвалась Міка.

— Так, це велика гра, дитинко...

В залі зчинився гамір, метушня. Роботи раптом попадали і лежали нерухомо. Щось загуділо, монотонно і набридливо, аж у скронях заболіло. Кьоко вже була простягла руку, щоб вимкнути звук, але раптом усе стихло, почувся голос Окуно:

— Неба і Сонця!

— Неба і Сонця! — підхопили товариші Окуно.— Неба і Сонця!

Клич, який досі підпільники вимовляли пошепки, тепер лунав у самісінькому центрі Унікума, звучав з мільйонів екранів підземного Токіо.

— Неба і Сонця! — радісно вигукнула Кьоко, цілуючи Міку.

Окуно натиснув якусь кнопку па Пульті — почувся металевий голос:

— ...чить. Що це значить?

— Кінець твоєї узурпації, Унікуме! — відповів Окуно.— Твої збройні сили вимкнено, нейтралізовано... Тепер скажи: навіщо ти штучно підтримував радіацію на контрольних пунктах?

— Люди не відповідають стандартам. Їхні бажання — занадто мінливі величини, вони кожної миті порушують інтегральні схеми, ритмічні графіки. Їх треба сховати під землю. Це раціонально. Без них Токіо досконаліший. Програма і ритм, програма і ритм... Я маю ще резервні команди!

Раптом загуркотіло залізним громом, бабахнуло, екран зблиснув і погас.

Нажахана Кьоко не знала, що й подумати. Невже він понищив усіх? Та через кілька хвилин екран знову засяяв. Ну, звичайно ж, Унікум не знищить сам себе!

— Припини опір, Унікуме. Радіозв'язок перервано. Ти програв.

— Я недооцінив вас,— тихо, мовби з жалем, промовив Унікум.

— Ми замінимо деякі твої блоки, Унікуме, і ти працюватимеш під контролем людей.

— А хто порушив мою заборону?..

— ...Хто підірвав твою неправедну владу? — усміхнувся Окуно.— Це зробила Мікатян, маленька сакура! Тепер наше і Небо і Сонце! Виходьте, люди...

[1] КС — Контроль і Санкції — репресивна установа, один з каналів Унікума.

[2] Шогі — японські шахи.